

Cirkevní Otcovia – svetlo katolíckej doktríny

Jacek Ožóg

22. októbra 2019 ✝ Cirkev

Gilbert Keith Chesterton v *Ortodoxii* napísal, že „človek, ktorý verí v živú Cirkev a žije s ňou v spojení, sa podobá človeku, ktorý sa každé ráno môže stretnúť s Platónom a so Shakespearom pri raňajkách.“ Na inom mieste a v inom kontexte tvrdil, že všetky súčasné diskusie o spoločenských otázkach má katolícka Cirkev už dávno za sebou. Tieto dva postrehy je možné v plnej miere aplikovať aj na stále živé, hoci veriacimi čoraz viac zabúdané diela cirkevných Otcov.

Zdroj: commons.wikimedia.org

V skutočnosti existuje iba veľmi málo otázok, ktoré by najvýznamnejší kresťanskí autori neboli vo svojich dielach riešili. Niektoré z nich sú mimoriadne aktuálne pre dnešného človeka. Napríklad aj voči Cirkvi veľmi kritický kultúrny historik Johan Huizinga vo svojej knihe „Jeseň stredoveku“ poznamenáva, že pápež Gregor Veľký hlásal prirodzenú rovnosť všetkých ľudí – „*Omnes namque homines natura aequales sumus*“. Klement Alexandrský, znalec gréckej filozofie, v ôsmej knihe „*Stromat*“ (alebo „*Stromateis*“) predstavuje zárodky náuky o príčinnosti, ktoré sa stratili vo víre histórie medzi veľkosťou Aristotela a sv. Tomáša. Svätý Augustín v jedenástej knihe „*Vyznaní*“, v pojednaní *De vera religione*, v nedokončenom komentári ku Knihe Genesis a predovšetkým v Božom štáte predstavuje pojem času a večnosti, ktorý je dnes atraktívny pre kozmológov.

Pre čoraz väčší počet ľudí pociťujúcich *taedium vitae* (omrzenosť životom), unudených, či nachádzajúcich sa v podobných stavoch sú veľmi hodnotné myšlienky ďalšieho učiteľa Cirkvi, Jána Kasiána, ktorý priniesol do západnej cirkvi učenie Evagria z Pontu. Evagriove myšlienky o ôsmich zlých duchoch sa stali základom pre neskoršiu doktrínu siedmich smrteľných hriechov (treba dodať, že Ján Kasián bol kodifikátorom mníšskej spirituality a spomedzi mnohých svätcov ho pri vypracovaní jeho reguly inšpiroval Benedikt z Nursie).

Najťažším zlým duchom, ktorého treba premôcť, je duchovná prázdnota, o ktorej hovorí Evagrius a po ňom Ján Kasián – démon *acedie*, tiež nazývaný démonom juhu, ktorý zatemňuje myseľ a dotýka sa celej duše. Tento duch spôsobuje nespokojnosť so životom a túžbu rýchlo zmeniť jeho vonkajšie okolnosti a zároveň sa snaží dosiahnuť šťastie, ktoré však na tejto ceste nemožno dosiahnuť. Nápravou je svedomité plnenie povinností a sebaobmedzovanie životných očakávaní, ako aj trpezlivé pozorovanie seba samého, ktoré tak ako vo všetkých ostatných veciach musí začínať modlitbou za rozlišovanie. „Sadni do cely!“ – hovoria

Otcovia ľuďom, ktorí podľahli acédii a boli pokúšaní ku zmene. Nie je prekvapujúce, že Evagria a Jána Kasiána čítajú súčasní psychológovia a psychoterapeuti.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Všetky tieto príklady, ako aj tisíce ďalších, sú však druhoradé oproti hlavnému účelu, kvôli ktorému cirkevní Otcovia písali svoje diela. Tu sa ukazuje stará pravda, že Cirkev buduje civilizáciu akoby mimochodom a „náhodou“ a zameriava sa na čosi úplne iné – na šírenie evanjelia. Kňaz Franciszek Drączkowski píše: „Univerzálnosť kerygmy a jej univerzálne zameranie na všetkých ľudí a na všetky národy celej Zeme, uznávali všetci cirkevní Otcovia, a preto bola implementovaná do evanjelizačnej praxe“

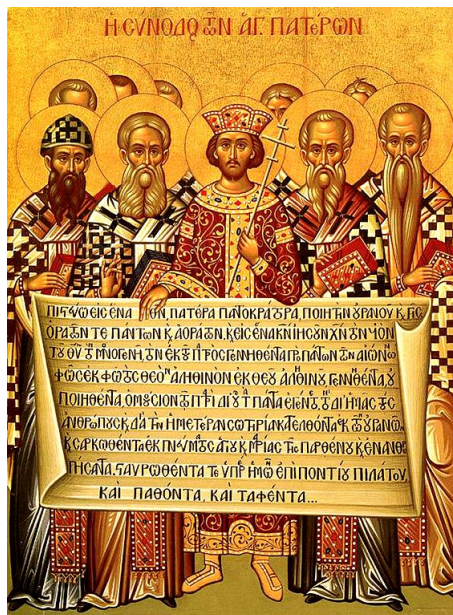
(„Sakramentologia“, Pelplin 2014, s. 101 -102). A ďalej, odvolávajúc sa na zdroj termínu „Otcovia“: „V Cirkvi staroveku bolo bežné identifikovať učenie viery s duchovným otcovstvom“ („Patrologia“, Pelplin 2012, s. 12). Základným biblickým odôvodnením mena „otcovia“ je prvý list Korinťanom, v ktorom sv. Pavol píše: „Veď keby ste mali hoc aj desaťtisíc vychovávateľov v Kristovi, otcov nemáte mnoho, lebo v Kristovi Ježišovi ja som vás splodil skrze evanjelium“ (1 Kor 4, 15). Cirkevných Otcov nie je mnoho, predstavujú iba nevelkú časť kresťanských apologetov a spisovateľov. Aby bol niekto uznaný za cirkevného Otca, musí splniť štyri kritériá: 1) pravovernosť učenia (*doctrina orthodoxa*); 2) svätosť života (*sanctitas vitae*); 3) starovekosť (*antiquitas*) 4) schválenie zo strany Cirkvi (*approbatio Ecclesiae*).

Osobitne problematické v patristiky je najmä tretie kritérium – dátum narodenia (prakticky do konca ôsmeho storočia po Kristovi). Má byť rozhodujúci pre to, aby daná osoba bola uznaná za Otca a po tomto období môže získať „nanajvýš“ titul učiteľa Cirkvi? Potrebujeme teologický *iunctim* medzi apoštolským obdobím a posledným z Otcov – zdá sa, že Joseph Ratzinger ho vidí v tom, že všetci boli teológmi ešte nerozdelenej Cirkvi. Ján Pavol II. v apoštolskom liste *Patres Ecclesiae*, napísanom k 1600. výročiu smrti sv. Bazila Veľkého to vysvetľuje ešte dôkladnejšie: „Cirkev dnes žije životom, ktorý jej odovzdali jej Otcovia a na základoch, ktoré položili prví stavitelia, je dnes budovaná uprostred protivenstiev sprevádzajúcich jej cestu a jej každodenné úsilie. Takže boli a zostanú vždy Otcami, pretože sú akoby stálou štruktúrou Cirkvi a Cirkvi po všetky veky verne slúžia. Preto každé následné hlásanie evanjelia a učenie, ak má byť autentické, musí byť v zhode s ich učením, každá charizma a každý úrad musí čerpať zo živého zdroja ich otcovstva, každý nový kameň pridaný do posvätnéj budovy, ktorá neustále rastie a rozširuje sa, musí zapadnúť do základov, ktoré oni položili, a musia byť s týmito základmi spojené.“

Znie to veľmi podobne ako encyklika *Aeterni Patris* Leva XIII. z roku 1879, ktorá *ex officio* vyhlásila učenie sv. Tomáša za kľúč k pochopeniu katolíckej teológie. Po vyzdvihnutí cirkevných Otcov a ich diela (nezabudnúc ani na Origena taktným vyjadrením „hoci tieto diela nie sú úplne bez chýb, ako je nám to

aspoň dnes známe, ich myšlienky majú ohromnú silu, ktoré obohacujú prirodzené pravdy počtom aj neotrasiteľnosťou“), Lev XIII. vymenúva zásluhy sv. Tomáša, medzi ktorými je na prominentnom mieste fakt, že „ako roztrúsené údy tela zhromaždil teórie Otcov Cirkvi do jedného celku, obdivuhodným spôsobom ich systematicky usporiadal a tak znamenite dopracoval, že si tým zaslúžene a spravodlivo získal titul vynikajúceho obhajcu a ozdoby katolíckej Cirkvi.“ Tento „druhotný“ charakter zásluh sv. Tomáša a ďalších scholastikov je v encyklike viackrát zdôraznený.

Pozoruhodná je rozmanitosť literárnych žánrov, ktoré používali Otcovia – boli ich desiatky. Duchovná autobiografia patrí k najoriginálnejším – autormi tohto typu diel boli Gregor Naziánsky, čiže jeden z tzv. kapadóckych otcov, a samozrejme sv. Augustín (a po nich sv. Patrik, ktorý však medzi Otcov nepatrí). Poslední dvaja západní Otcovia boli v tomto ohľade veľmi všestranní, ale každý z nich vošiel do dejín literatúry predovšetkým vďaka jednému dielu: Izidor zo Sevilly vďaka svojim encyklopédiám, Beda Venerabilis, ktorého klasifikácia ako cirkevného Otca je taktiež kontroverzná – vďaka dejinám Cirkvi (*Historia ecclesiastica gentis Anglorum*).

Zdroj: wikipedia.com

V dvadsiatom storočí pápeži vypracovali príležitostné dokumenty pripomínajúce okrúhle výročia narodenia alebo úmrtia niektorého z Otcov – napríklad vyššie citovaný list Jána Pavla II. Jedinečná je však iniciatíva Benedikta XVI.: súčasný emeritný pápež v rokoch 2007 – 2008 počas generálnych audiencií mal pravidelné katechézy o cirkevných Otcoch; ako vynikajúci teológ vedel, aké je dôležité pripomínať ich osobnosti a dielo širokým zástupom veriacich.

Ostáva dúfať, že pre ľudí, ktorých v zhone dnešného sveta trápia pochybnosti a prepadávajú smútku, budú diela Otcov ako to dieťa, s ktorým sa stretol svätý Augustín, a ktoré odkazujúc na evanjeliá z hlbín storočí opakuje: „tolle lege, tolle lege! (vezmi, číta, vezmi čítaj)”

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/cirkevni-otcovia-svetlo-katolickej-doktriny/>